

QUICK SCAN

HUISVESTINGSOPGAVE ARBEIDSMIGRANTEN
IN DE REGIO RIVIERENLAND 2014

opdrachtgever:

opdrachtnemer:

29 september 2014

QUICK SCAN HUISVESTINGSOPGAVE ARBEIDSMIGRANTEN IN DE REGIO RIVIERENLAND 2013

Inhoudsopgave		pag
1.	Aanleiding	3
2.	Centrale vragen	4
3.	De omvang en verdeling van het aantal arbeidsmigranten in de regio Rivierenland (2010)	4
3.1	Spoor 1: de omvang en verdeling in beeld via de registratie in GBA en UWV (2010)	4
3.2	Spoor 2: de omvang in beeld via onderzoek Van der Heijden (2010)	5
3.3	Spoor 3: de omvang in beeld via andere bronnen	6
3.4	Verschilanalyse en totaalbeeld schatting (2010)	7
3.5	Schatting aantal arbeidsmigranten (2013)	8
3.6	Door gemeenten zelf gemaakte schattingen	9
3.7	Verdeling van de schatting EU-arbeidsmigranten over de regio Rivierenland (2013)	9
3.8	Sex-ratio EU-arbeidsmigranten in de regio Rivierenland (2013)	10
4.	Behoefteteraming huisvesting arbeidsmigranten in de regio Rivierenland	11
4.1	Redeneerlijn: huidige vervangingsbehoefte	11
4.2	Redeneerlijn: uitbreidingsbehoefte door economisch herstel	12
5.	Bronnen	14
Tabellen		
1.	schatting totaal aantal arbeidsmigranten in de regio Rivierenland op basis van de GBA en UWV-polisadministratie, 2010	5
2.	schatting van het aantal arbeidsmigranten uit Midden- en Oost Europa in de (oude) politieregio Gelderland-Zuid, 2010	6
3.	overzicht schattingen spoor 1, 2 en 3	7
4.	aantal in GBA ingeschreven EU-arbeidsmigranten in de regio Rivierenland over de periode 2010 -2013	8
5.	verhouding tussen de gemeenten in de regio Rivierenland gemaakte schattingen van het aantal arbeidsmigranten en de feitelijke GBA-registratie	9
6.	schatting van het aantal EU-arbeidsmigranten naar gemeente, 31-12-2013	9
7.	sex-ratio populatie EU-arbeidsmigranten, 2013	10
8.	evenredige verdeling huisvestingsopgave naar inwonertal Rivierenland-gemeenten op basis van een beredeneerde opgave van de huidige vervangingsbehoefte (incl. stand van zaken per gemeente)	11
9.	redeneerlijn, uitbreidingsbehoefte door economisch herstel	12
10.	evenredige verdeling huisvestingsopgave naar inwonertal van Rivierenland- gemeenten op basis van een beredeneerde opgave van de uitbreidingsbehoefte door economisch herstel (scenario 1: 15% en scenario 2: 35% groei aantal arbeidsmigranten) incl. stand van zaken per gemeente	12
Bijlagen		
1.	Berekening totaal aantal in de GBA ingeschreven EU-arbeidsmigranten in 2010 en 2013	15
2.	Overzicht in de UWV-polisadministratie geregistreerde EU-arbeidsmigranten 2011-2012	16
3.	Schatting arbeidsbehoefte van de primaire agrarische sector in de regio Rivierenland, 2010	17
4.	GBA-inschrijvingen per gemeente over de periode 2010 - 2013	18

Auteur

Johan van der Craats

j.vandercraats@huiswerkprojecten.nl

www.huiswerkprojecten.nl

QUICK SCAN HUISVESTINGSOPGAVE ARBEIDSMIGRANTEN IN DE REGIO RIVIERENLAND

1. Aanleiding

Het kabinet heeft het vraagstuk 'huisvesting arbeidsmigranten' nadrukkelijk op de agenda geplaatst en heeft regio's waar veel EU-arbeidsmigranten verblijven opgeroepen op korte termijn tot concrete huisvestingsafspraken te komen. Achtergrond voor die agendering vormt één van de conclusies van de Tijdelijke Commissie Lessen uit recente arbeidsmigratie (Lura): "Het is van groot sociaal-economisch belang dat op korte termijn meer en betere huisvesting voor EU-arbeidsmigranten beschikbaar komt." Het voorgaande leidde ertoe dat op 28 maart 2012 door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en een groot aantal landelijke organisaties van gemeenten, woningcorporaties, werkgevers en werknemers de zogeheten 'Nationale verklaring (tijdelijke) huisvesting EU-arbeidsmigranten' werd ondertekend. Minister Blok heeft vervolgens de regio's waar het vraagstuk zich voordoet, gevraagd om tot bestuurlijke afspraken te komen tussen gemeenten, werkgevers en huisvesters. Inzet daarbij is om meer en betere huisvesting voor de in de regio aanwezige arbeidsmigranten te creëren.

Ook de regionale economie van de regio Rivierenland vraagt -mede door de verwachte onverminderd grote behoefte- op korte termijn om meer en betere huisvesting voor arbeidsmigranten. De provincie Gelderland heeft daarom samen met de Greenport Gelderland en de Regio Rivierenland het initiatief genomen om met elkaar te verkennen hoe groot de kwalitatieve en kwantitatieve huisvestingsopgave is. Een belangrijk moment daartoe vormt de bestuurlijk bijeenkomst van 2 oktober 2014 over deze thematiek. Dan verkennen vertegenwoordigers van gemeenten, werkgevers/werknemers en huisvesters in de regio Rivierenland wat er nodig is om in gezamenlijkheid te komen tot een huisvestingsopgave voor EU-arbeidsmigranten. Om meer zicht te krijgen op hoeveel huisvestingsplaatsen noodzakelijk zijn en hoe deze kunnen worden 'omgeslagen' over de regio, heeft de provincie Gelderland Huiswerk advies & projecten gevraagd op korte termijn een quick scan uit te voeren.

Definitie arbeidsmigrant

In deze quick scan wordt onder meer gezocht naar een betrouwbare schatting van het aantal in de regio Rivierenland verblijvende arbeidsmigranten. Aangezien achter het begrip 'arbeidsmigrant' nogal eens een wisselende lading schuilt, gaat het goed het begrip te definiëren. In deze quick scan wordt aangesloten bij de definitie van het CBS:

Arbeidsmigranten worden gedefinieerd als alle 'eerstegeneratieallochtonen' die afkomstig zijn uit Bulgarije, Hongarije, Slovenië, Polen, Roemenië, Estland, Letland, Litouwen, voormalig Tsjecho-Slowakije (incl. Tsjechië en Slowakije), Portugal, Spanje, Italië of Griekenland en bovendien op 31 december (2010-2013) in Nederland woonachtig waren.

De belangrijkste reden voor het gebruik van deze definitie is dat deze aansluit op andere onderzoeken en bronnen, die eveneens in deze quick scan gebruikt worden. Overigens worden de begrippen 'eerstegeneratieallochtoon' en 'EU-arbeidsmigrant' omwille van de leesbaarheid door elkaar gebruikt.

Een veelgebruikte term is ook 'seizoensarbeider'. Kenmerkend voor de seizoensarbeider is het tijdelijk karakter van 'zijn' verblijf. Zo zijn tijdens de oogst in september/oktober veel seizoensarbeiders actief in de fruitteelt. Aangezien die tijdelijkheid inmiddels een permanent karakter heeft, wordt bij het vormgeven van de schatting het begrip 'seizoensarbeider' buiten beschouwing gelaten. Het spreekt voor zich dat bij het bepalen van de woningbehoefte, het short-stay karakter van het verblijf wél van belang is.

Tot slot het begrip 'expat'. De betekenis van expat is volgens de Van Dale 'iemand die voor zijn werk tijdelijk in het buitenland woont'. Wikipedia geeft als definitie 'iemand die tijdelijk in een land verblijft met een andere cultuur dan die waarmee hij is opgegroeid. Meestal zijn ze daarbij uitgezonden door hun werkgever'. In het algemeen maatschappelijk verkeer heeft de term expat tevens de lading van 'hoog opgeleide kenniswerker'. Uit het voorgaande blijkt dat het niet goed mogelijk is om voor de betreffende herkomstlanden een scherp onderscheid te maken tussen de termen 'expat' en 'EU-arbeidsmigrant'. Om deze reden laten we het begrip 'expat' in de totstandkoming van de schatting achterwege. Bij de behoeftebepaling huisvesting (hoofdstuk 4) komt het begrip echter opnieuw naar voren aangezien 'expats' doorgaans een ander woningmarktsegment aanspreken dan 'reguliere' EU-arbeidsmigranten.

2. Centrale vragen

Het voorgaande leidt tot twee onderzoeksvragen:

1. Hoeveel arbeidsmigranten uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa zijn er in de regio Rivierenland en hoe zijn deze verdeeld over de gemeenten?
2. Hoeveel huisvestingsplaatsen zijn op regionaal niveau noodzakelijk en hoe kunnen de afzonderlijke gemeenten daaraan bijdragen? In hoeverre hebben gemeenten hierbij een overzicht van de huidige huisvestingslocaties?

Let op:

Voor welke aanpak ook wordt gekozen: onderzoeken naar aantallen arbeidsmigranten leiden nooit tot harde uitkomsten. Zo lang arbeidsmigranten onvoldoende zijn geregistreerd, blijven de uitkomsten hooguit goed beredeneerde schattingen. Het wijzigen van aannames en denklijnen leidt tot andere uitkomsten. Ook zijn er verschillen in de tijd: veel gebruikte cijfers hebben als peildatum 31 december. Dat is in de periode waarin het aantal ingeschakelde seizoensarbeiders doorgaans een dip kent. Kortom: de cijfers moeten met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

In hoofdstuk 3 wordt een beredeneerde schatting gemaakt van het aantal arbeidsmigranten in de regio Rivierenland inclusief een verdeling over de gemeenten. In hoofdstuk 4 wordt op basis van deze schatting een doorvertaling gemaakt naar een (mogelijke) regionale en lokale huisvestingsopgave.

3. De omvang en verdeling van het aantal EU-arbeidsmigranten in de regio Rivierenland (2010)

Om tot een beredeneerde schatting van het aantal arbeidsmigranten te komen, werken we drie aanpakken uit (paragraaf 3.1 t/m 3.3). Op grond van een verschilanalyse komen we tenslotte tot een 'eindbeeld' (paragraaf 3.4 t/m 3.6). De laatste twee paragrafen gaan in op de verdeling van EU-arbeidsmigranten over de regio Rivierenland-gemeenten inclusief de verhouding tussen het aantal mannen en vrouwen.

3.1 Spoor 1: de omvang en verdeling in beeld via de registratie in GBA¹ en UWV (2010)

De eerste bronnen om tot een goed beredeneerde schatting te komen vormen de GBA en de polisadministratie van het UWV:

- a) *de inschrijvingen in de GBA*: EU-migranten die gedurende een half jaar meer dan vier maanden in Nederland verblijven, moeten zich inschrijven in de GBA en ontvangen dan een burgerservicenummer (BSN). Van deze personen is het verblijfsadres bekend.
- b) *de registratie in de polisadministratie UWV*: In het kader van de Wet op loonbelasting moeten werkgevers sociale premies en loonbelasting afdragen namens hun werknemers. In principe staat daarmee iedereen die werkt voor een Nederlandse werkgever (een uitzendbureau is wettelijk gezien ook een werkgever) geregistreerd in de polisadministratie van het UWV. Dit geldt dus ook voor EU-migranten. De polisadministratie bevat gegevens van lonen, arbeidscontracten en uitkeringen en is gebaseerd op data uit de loonaangiften. In de meeste gevallen staat alleen een adres van de werkgever genoteerd

Beide bronnen hebben hun kracht maar ook hun beperkingen. Een belangrijke tekortkoming van de GBA is dat slechts een beperkt deel van de arbeidsmigranten daar geregistreerd staat. Daarnaast is de GBA ook 'vervuild' met arbeidsmigranten die zich niet hebben uitgeschreven. Maar ook de UWV-polisadministratie kent haar beperkingen. Uit een analyse is gebleken dat van slechts 1% van de personen uit de UWV-polisadministratie ook het woonadres in Nederland genoteerd staat. Dit betekent dat van de EU-migranten die wel in de polisadministratie geregistreerd staan, maar niet in de GBA, alleen de werkregio bekend is. Dat maakt vergelijkingen met de GBA zeer lastig omdat daar juist het woonadres genoteerd staat.

Desalniettemin biedt het combineren van beide bronnen een goede basis voor een schatting van het aantal arbeidsmigranten op het niveau van de regio Rivierenland. Uit onderzoek van prof. dr. P.G.M. van der Heijden van de Universiteit Utrecht² (2013) is gebleken dat van alle MOE-landers 53% in 2010 is geregistreerd in de GBA en/of UWV-polisadministratie. Als rekening wordt gehouden met deze registratiegraad, kan een uitspraak worden gedaan over het totaal in de regio Rivierenland verblijvende MOE-landers³. Aangezien er geen gegevens voorhanden zijn over de registratiegraad

¹ Sinds 6 januari 2014 is de GBA opgegaan in de BRP (Basisregistratie personen)

² Aantallen geregistreerde en niet-geregistreerde burgers uit MOE-landen die in Nederland verblijven, Rapportage schattingen 2009 en 2010, Van der Heijden, Universiteit Utrecht, 2013

³ MOE-landers: arbeidsmigranten uit Midden- of Oost-Europa

van ZE-landers⁴ wordt hier aangenomen dat de registratiegraad van MOE-landers niet significant afwijkt van ZE-landers.

Van 8 van de 11 gemeenten in de regio zijn over het jaar 2010 cijfers beschikbaar van het aantal in de GBA-ingeschreven EU-arbeidsmigranten. Om adequaat gebruik te kunnen maken van deze bron, is een herberekening uitgevoerd. Hierdoor is het totaal aantal in de GBA ingeschreven arbeidsmigranten over alle gemeenten in 2010 bepaald⁵.

Er zijn over het jaar 2010 geen cijfers beschikbaar over het aantal in de UWV-polisadministratie opgenomen EU-arbeidsmigranten. Wel over de jaren 2011 en 2012. Om toch een goede schatting over 2010 te kunnen maken, zijn de cijfers over 2012 en 2011 geëxtrapoleerd naar 2010⁶.

In tabel 1 staat een overzicht van het aantal in de GBA en UWV-polisadministratie geregistreerde arbeidsmigranten in regio Rivierenland. Deze gecombineerde bronnen zijn vervolgens 'opgehoogd' (met de factor $100/53 = 1,9$) om tot een totaalschatting te komen.

Tabel 1: schatting totaal aantal arbeidsmigranten in de regio Rivierenland op basis van de GBA en UWV-polisadministratie, 2010⁷

bron	MOE 2010	ZE 2010	totaal
GBA	1.811	424	2.235
UWV	2.600	0	2.600
Subtotaal	4.411	424	4.835
Totaal na ophoging	8.323	800	9.123

Conclusie spoor 1: Op basis van het 'ophogen' van registratie in de GBA en UWV-polisadministratie kan het totaal aantal EU-arbeidsmigranten in de regio Rivierenland in 2010 op 9.123 worden geschat.

3.2 Spoor 2: de omvang in beeld via onderzoek Van der Heijden (2010)

Op verzoek van het ministerie van BZK heeft Prof. Dr. P.G.M. van der Heijden van de Universiteit Utrecht een schatting gemaakt van het aantal migranten uit Midden- en Oost-Europa in 2010 (Zuid-Europese landen zijn in deze schatting niet meegenomen). Dit is een vervolg op de schatting over 2008 en 2009. Een schatting over 2011 en 2012 is nog niet mogelijk, omdat de daarvoor benodigde data nog niet beschikbaar zijn.

Het onderzoek geeft het aantal migranten uit Midden- en Oost-Europa weer dat in de GBA en/of bij UWV geregistreerd staat en maakt een schatting van het aantal personen die *niet* in deze systemen geregistreerd staan, maar hier wel wonen en/of werken. In:

- 2008 was het totaal aantal EU-arbeidsmigranten in heel Nederland maximaal 280.000
- 2009 maximaal 305.000
- 2010 maximaal 340.000

De schattingen laten zien dat de groep lineair groeit. Er was geen sprake van exponentiële groei. De schattingsmethode is gebaseerd op enkele aannames. De onderzoekers geven aan dat een kleine afwijking van de aannames tot grote veranderingen kan leiden. Daarom moet ook deze schatting met zorgvuldigheid worden gebruikt.

In het onderzoek worden drie bronnen gebruikt. Naast de eveneens bij spoor 1 gebruikte gegevens uit de GBA en de UWV-polisadministratie, wordt ook het zogeheten HerKenningsdienstSysteem van de politie (HKS) gebruikt. Voor het HKS is gekozen omdat dit een van de weinige bestanden is waar ook niet-geregistreerden in voorkomen. De registratie van de HKS-gegevens vindt echter plaats op het schaalnivo van de oude 25 politieregio's. Van de (oude) politieregio Gelderland-Zuid, waar de regio

⁴ ZE-landers: arbeidsmigranten uit Zuid-Europa

⁵ zie bijlage 1

⁶ zie bijlage 2

⁷ Toolkit 'Inschatting aantal EU-migranten op gemeentelijk nivo' handvatten voor gemeenten, CBS, in opdracht van Ministerie van BZK, VNG, Aedes, werkgevers- en werknemersorganisaties, 2012

Rivierenland deel van uit maakt, zijn dus schattingen bekend van het aantal aanwezige arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa.

In tabel 2 staat in de eerste twee rijen een schatting afkomstig uit het onderzoek Van der Heijden. De eerste rij geeft een schatting van het totaal aantal MOE-landers in heel Nederland naar nationaliteit. De tweede rij geeft een relatieve omvangsschatting van het aantal MOE-landers in de politieregio Gelderland-Zuid. Omdat van der Heijden de relatieve omvangsschatting in een percentage uitdrukt, moeten we met een bandbreedte rekening houden, die te maken heeft met afrondingsverschillen (2% kan 1,6% zijn, maar ook 2,4%).

Tabel 2: schatting van het aantal arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa in de (oude) politieregio Gelderland-Zuid, 2010

	aantal Polen	aantal Roemenen	aantal Bulgaren	aantal overige MOE-landers	totaal
schatting heel Nederland	169.759	69.225	38.784	63.327	341.094
relatieve omvangsschatting politieregio Gelderland-Zuid	3%	2%	1%	2%	2%
absolute omvangsschatting politieregio Gelderland-Zuid (=100%)	5.093	1.385	388	1.267	5.458 - 8.186
absolute omvangsschatting regio Rivierenland (=70%)	2.445	665	186	608	3.821 - 5.730

In de derde rij is de relatieve omvangsschatting uit de tweede rij vertaald in een absolute schatting. Zo is de schatting dat het aantal arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa in 2010 tussen de 5.458 en 8.186 bedraagt in de totale politieregio Gelderland-Zuid.

Er zijn verschillende aanwijzingen dat EU-arbeidsmigranten zich niet 'homogeen' over de politieregio hebben verspreid. Het lijkt erop dat het zwaartepunt in de regio Rivierenland ligt. Denk hierbij aan de spreiding van bedrijfstakken waar arbeidsmigranten met name werkzaam zijn. Als aangenomen wordt dat 70% van het geschatte aantal arbeidsmigranten binnen de politieregio Gelderland-Zuid in de regio Rivierenland verblijft, kan ook een absolute schatting worden gemaakt. In de onderste rij van tabel 2 staat de absolute schatting voor de in regio Rivierenland aanwezige arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa weergegeven.

Conclusie spoor 2: op basis van het onderzoek van Van der Heijden wordt geschat dat in 2010 tussen de 3.800 en 5.700 arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa verbleven in de regio Rivierenland (dus excl. Zuid-Europese arbeidsmigranten).

3.3 spoor 3: de omvang in beeld via andere bronnen

In 2012 heeft de regio Rivierenland onderzoek⁸ laten uitvoeren naar onder meer de omvang van het aantal buitenlandse werknemers in de regio. Het onderzoek richtte zich alleen op het in kaart brengen van de populatie arbeidsmigranten in de primaire agrarische sector. Aangezien arbeidsmigranten ook bijvoorbeeld in de voedselverwerkende industrie en retail werkzaam zijn, moet het werkelijk aantal groter zijn dan geschetst, aldus de onderzoekers. Zij bouwden hun schatting van het aantal arbeidsmigranten op door het combineren van de sectorale omvang met de arbeidsbehoefte per sector.

⁸ 'Huisvesting arbeidsmigranten' Evaluatie beleidshandreiking 2008

Voor de benoemde sectoren zijn de arealen per gemeente via het Centraal Bureau voor de Statistiek(CBS) gebruikt. Daarnaast is gekeken naar de arbeidsbehoefte binnen de verschillende sectoren. Op basis hiervan schatten de onderzoekers een totale arbeidsbehoefte 6.752 arbeidsmigranten per jaar. Hiervan zit de grootste piek in de fruitteelt, tijdens de oogst (september/oktober). De overige sectoren hebben een constantere arbeidsbehoefte. In bijlage 3 staan de belangrijkste bevindingen per gemeente opgenomen.

Conclusie spoor 3: Op basis van het in onderzoek 'Huisvesting arbeidsmigranten' wordt geschat dat in 2010 6.752 arbeidsmigranten in de regio Rivierenland verbleven.

3.4 Verschilanalyse en totaalbeeld schatting (2010)

De schattingen van spoor 1 en 2 kunnen niet zomaar naast elkaar worden gelegd. Immers, de schatting van spoor 2 (onderzoek Van der Heijden) richt zich alleen op arbeidsmigranten uit Midden- en Oost Europa. De Zuid-Europese arbeidsmigranten zijn daarin nog niet meegenomen. De enige manier om deze groep in beeld te krijgen, is op basis van een schatting van hun registratiegraad in de GBA en UWV-polisadministratie. Om deze reden wordt de eerder gemaakte schatting van 800 Zuid-Europese arbeidsmigranten (tabel 1, kolom 2) toegevoegd aan de gemaakte schatting bij spoor 2. Dat levert het volgende totaalbeeld op:

Tabel 3: overzicht schattingen spoor 1, 2 en 3

bron	MOE 2010	ZE 2010	totaal EU-arbeidsmigranten
Totaal schatting spoor 1 (bron: GBA/UWV)	8.323	800	9.123
Totaal schatting spoor 2 (bron: Van der Heijden)	3.821 - 5.730	800	4.621 - 6.530
Totaal schatting spoor 3 (bron: Evaluatie beleidshandreiking)			6.752

Op basis van de drie sporen lijkt het erop dat aantal in de regio Rivierenland verblijvende EU-arbeidsmigranten kan worden geschat ergens tussen de 4.600 - 9.100 in 2010. Toch lijken er sterke argumenten te vinden die erop wijzen dat de schatting op basis van spoor 2 aan de lage kant is:

1. Het onderzoek rond 'Evaluatie beleidshandreiking' richt zich alleen op de arbeidsbehoefte in de primaire agrarische sector. Aangezien arbeidsmigranten ook bijvoorbeeld in de voedselverwerkende industrie en retail werkzaam zijn, is het zeer waarschijnlijk dat het werkelijk aantal arbeidsmigranten substantieel hoger is dan geschat en meer in lijn met de uitkomst van spoor 1;
2. In de Kadernota en plan van aanpak huisvesting tijdelijke buitenlandse werknemers Gemeente Maasdriel en Zaltbommel uit 2009 wordt geschat dat het aantal in genoemde gemeenten aanwezige arbeidsmigranten ergens tussen de 2.000 - 2.700⁹ arbeidsmigranten ligt. Het lijkt zeer onwaarschijnlijk dat de overige 9 gemeenten in de regio 'slechts' zo'n 2.000 arbeidsmigranten 'voor hun rekening nemen'.
3. Het onderzoek van Van der Heijden uit spoor 2 is op landelijk niveau bijzonder waardevol. De vertaling naar het regionale niveau vraagt echter om een aantal stappen en aannames, die de uitkomst onzeker maken. De sporen 1 en 3 hebben minder 'vertaalslagen' nodig. Mede gezien bovenstaande gaan we daarom uit van de bovengrens van de bandbreedte.

Conclusie A: Op basis van het voorgaande kunnen we concluderen dat het totaal aantal in de regio Rivierenland aanwezige EU-arbeidsmigranten in 2010 kan worden geschat tussen de 7.000 - 9.000.

De bandbreedte tussen de schattingen kan verklaard worden door verschillende factoren. Hierbij valt te denken aan de sterk uiteenlopende registratiegraad voor de verschillende groepen arbeidsmigranten. Volgens Van der Heijden kennen Polen op landelijk nivo met 77% de hoogste registratiegraad. Roemenen scoren met een registratiegraad van 13% in dit opzicht slecht. Uiteraard zal de registratiegraad ook op regionaal en lokaal nivo verschillen tonen. Hierdoor zullen ook de uitkomsten van schattingen worden beïnvloed.

⁹ Maasdriel: tussen de 1.800 tot 2.250 arbeidsmigranten en Zaltbommel tussen de 200 en 500

3.5 Schatting aantal arbeidsmigranten over 2013

In paragraaf 3.4 is geconcludeerd dat de regio Rivierenland in 2010 tussen de 7.00 en 9.000 arbeidsmigranten telde. Uiteraard wil de regio een actueler beeld hebben. Hiervoor staan twee bronnen ter beschikking:

1. Een in het kader van deze quick scan door alle Rivierenland-gemeenten aangeleverde overzichten van het aantal in hun GBA-geregistreerde arbeidsmigranten per 31-12-2013;
2. idem een overzicht van door de regiogemeenten zelf gemaakte schattingen van de binnen hun grenzen aanwezige arbeidsmigranten.

De nader gespecificeerde GBA-inschrijvingen per gemeente staan opgenomen in bijlage 4. In onderstaande tabel zijn - samen met de gegevens over 2010 - de belangrijkste cijfers weergegeven¹⁰.

Tabel 4: aantal in GBA ingeschreven EU-arbeidsmigranten in de regio Rivierenland over de periode 2010 - 2013

gemeente	totaal GBA 2010¹¹	totaal GBA 2011	totaal GBA 2012	totaal GBA 2013
Buren	172	187	170	253
Culemborg	47	34	200 ¹²	47
Druten	71	80	95	94
Geldermalsen			165	161
Lingewaal	56	60	60	101
Maasdriel	538	560	620	752
Neder-Betuwe	137	141	130	167
Neerijnen			100	474
Tiel			490	719
West Maas en Waal	96	103	125	181
Zaltbommel	218	263	345	413
<i>Totaal excl. G, N, T</i>	<i>1.335</i>	<i>1.428</i>	<i>1.745</i>	<i>2.008</i>
<i>Totaal incl. G, N, T</i>	<i>2.235</i>	<i>2.391</i>	<i>2.500</i>	<i>3.362</i>

G,N,T = gemeenten Geldermalsen, Neerijnen

Uit de tabel blijkt dat er op 31 december 2013 3.362 EU-arbeidsmigranten ingeschreven stonden in de 11 gemeenten die samen de regio Rivierenland vormen. Dat is een toename van 50% ten opzichte van 2010. De toename van het aantal ingeschreven arbeidsmigranten zou kunnen worden toegeschreven aan het feit dat gemeenten de inschrijving van reeds langer aanwezige arbeidsmigranten in het GBA hebben gestimuleerd. Volgens het onderzoek van Van der Heijden is die kans klein. Hij stelt dat de registratiegraad (in de GBA en/of UWV) van MOE-landers in de periode 2008-2010 slechts licht (van 49 naar 53%) is toegenomen. Het lijkt niet aannemelijk dat dat in de daarop volgende jaren ineens sterk veranderde. Een groei van 50% van de populatie arbeidsmigranten past ook in de lijn van andere regio's, die een aantrekkelijke bestemming vormen voor arbeidsmigranten. Zo is in de regio Holland Rijnland de groei van het aantal arbeidsmigranten over de periode 2010 -12 39%¹³ en in het Samenwerkingsverband Regio Eindhoven 33%.

Als de schatting over 2010 met 50% wordt opgehoogd (inclusief een kleine 'correctie' voor een verbeterde registratie), kan worden gesteld dat het aantal arbeidsmigranten eind 2013 tussen de 10.500 - 13.500 bedraagt. Deze schatting wordt ook door andere gegevens ondersteund.

Een belangrijk gegeven is de registratiegraad van arbeidsmigranten in het GBA. Uit de CBS-analyse over 2010 blijken op landelijk nivo 103.615 MOE-landers in de GBA te staan ingeschreven. Als dat wordt afgezet tegen de schatting van de totale populatie van 340.000 MOE-landers in 2010 (onderzoek Van der Heijden), kan worden geconcludeerd dat de gemiddelde GBA-registratiegraad ongeveer 30% is. Als wordt aangenomen dat de trend van een lichte stijging van de registratiegraad

¹⁰ Zie ook bijlage 1

¹¹ Door afronding op vijftallen in de CBS-analyses over 2010, komt het voor dat het totaal niet overeenstemt met de som.

¹² De gemeente Culemborg kon deze 'hik' in de cijferreeks vooralsnog niet verklaren.

¹³ Quick scan schatting aantal arbeidsmigranten in Holland Rijnland 2012, Huiswerk advies en projecten, Hilversum, 2013

zicht verder doorzet over de periode 2010-2013, kan worden geconcludeerd dat de daadwerkelijke populatie arbeidsmigranten ongeveer drie keer groter is dan de geregistreerde groep. Deze bevinding ondersteunt daarmee de eerder gemaakte schatting.

Conclusie B: Op basis van het voorgaande kunnen we concluderen dat het totaal aantal in de regio Rivierenland aanwezig EU-arbeidsmigranten in 2013 kan worden geschat tussen de 10.500 - 13.500.

3.6 Recentelijk door gemeenten zelf gemaakte schattingen

Voor dit onderzoek zijn gemeenten ook gevraagd of zij zelf een schatting konden aangeven van het aantal in hun gemeente verblijvende arbeidsmigranten. Vijf van de 11 gemeenten hebben een eigen schatting aangeleverd. In tabel 5 staat het overzicht weergegeven.

Tabel 5: verhouding tussen de gemeenten in de regio Rivierenland gemaakte schattingen van het aantal arbeidsmigranten en de feitelijke GBA-registratie

gemeente	totaal GBA 2013	door gemeente zelf gemaakte schatting	verhoudingsfactor schatting/GBA
Culemborg	47	101	2,1
Druten	94	100	1,1
Geldermalsen	161	1.000 - 2.000	6,2 - 12,4
Maasdriel	752	1.200	1,6
Zaltbommel	413	1.000	2,4

Het door deze gemeenten inschatte aantal arbeidsmigranten ligt een factor 1,1 tot 12,4 keer hoger dan in 2013 geregistreerd in de eigen GBA ('ongewogen' gemiddeld 3,3 keer). Wanneer we de 'eigen' gemeentelijke schattingen vergelijken met die van voor de regio beredeneerd, dan ontstaat het volgende beeld (zie ook tabel 6). Het valt op dat met name de gemeente Culemborg, Druten en Maasdriel een aanzienlijke lagere eigen schatting opgeven dan op grond van de voor de regio beredeneerde schatting verwacht mag worden. De schatting van de gemeente Zaltbommel loopt redelijk in de pas. De zelfgemaakte schatting van de gemeente Geldermalsen is aanzienlijk hoger dan dat wat voor de regio is beredeneerd. Omdat de basis voor de diverse gemeentelijke schattingen niet bekend is en er evenmin schattingen bekend zijn van de overige 6 gemeenten, zijn hier geen nadere conclusies aan te verbinden.

3.7 Verdeling van de schatting EU-arbeidsmigranten over de regio Rivierenland (2013)

Als de schatting van het aantal arbeidsmigranten over de verschillende gemeenten in de regio Rivierenland wordt verdeeld, ontstaat het volgende beeld:

Tabel 6: schatting van het aantal EU-arbeidsmigranten naar gemeente, 31-12-2013

gemeente	bevolkings omvang (abs.)¹⁴	bevolkings omvang (rel.)	min. schatting aant. a.m.	max. schatting aant. a.m.	% verdeling bij min. schatting
Buren	25.939	10	790	1.016	8
Culemborg	27.681	11	147	189	1
Druten	18.203	7	294	377	3
Geldermalsen	26.240	10	503	646	5
Lingewaal	11.007	4	315	406	3
Maasdriel	24.092	10	2.349	3.020	22
Neder-Betuwe	22.593	9	522	671	5
Neerijnen	12.022	5	1.480	1.903	14
Tiel	41.751	16	2.246	2.887	21
West Maas en Waal	18.410	7	565	727	5
Zaltbommel	26.953	11	1.290	1.658	12
totaal	254.891	100%	10.500	13.500	100%

¹⁴ bron: <http://www.gelderland.databank.nl/>

Opvallend is de positie van Maasdriel. Hoewel de stad 10% van de inwoners van de regio Rivierenland telt, verblijft ruim een vijfde (22%) van alle arbeidsmigranten in deze gemeente. Samen met de gemeenten Tiel en Zaltbommel, verblijven in deze drie gemeenten ruim de helft van het totaal in de regio aanwezige arbeidsmigranten (55%). In de gemeenten Culemborg en Geldermalsen verblijven juist aanzienlijk minder arbeidsmigranten (6%), dan men op grond van de bevolkingsverdeling zou mogen verwachten (21%).

In vergelijking tot meer grootstedelijke gebieden als bijvoorbeeld het Stadsgewest Haaglanden of het Samenwerkingsverband Regio Eindhoven (SRE), zijn de arbeidsmigranten 'redelijk' verdeeld over de regio. Uit onderzoek is gebleken dat in 2012 52% van de in de regio Haaglanden werkzame arbeidsmigranten in Den Haag woonde¹⁵. In het SRE (21 gemeenten) verblijft bijna 2/3 van alle arbeidsmigranten in Eindhoven en Helmond¹⁶.

3.8 Sex-ratio EU-arbeidsmigranten in de regio Rivierenland (2013)

Tot slot wordt ingegaan op de sex-ratio van de populatie arbeidsmigranten. In tabel 7 staat per gemeente de verdeling weergegeven tussen mannen en vrouwen.

Tabel 7: sex-ratio populatie EU-arbeidsmigranten, 2013

gemeente	relatieve omvang aantal mannen (in %)	relatieve omvang aantal vrouwen (in %)	totaal (in %)
Buren	48	52	100
Culemborg	34	66	100
Druuten	44	56	100
Geldermalsen	57	43	100
Lingewaal	49	51	100
Maasdriel	57	43	100
Neder-Betuwe	55	45	100
Neerijnen ¹⁷	-	-	-
Tiel	49	51	100
West Maas en Waal	51	49	100
Zaltbommel	52	48	100
<i>totaal</i>	<i>52%</i>	<i>48%</i>	<i>100%</i>

De verhouding tussen mannen en vrouwen lijkt redelijk evenwichtig: er verblijven nagenoeg evenveel mannelijke als vrouwelijke EU-arbeidsmigranten in de regio Rivierenland.

¹⁵ Arbeidsmigratie in het Stadsgewest Haaglanden, Panteia/EIM, 2012

¹⁶ Quick scan Huisvestingsopgave arbeidsmigranten in het SRE, 2013, Huiswerk Advies & Projecten

¹⁷ Gegevens van de gemeente Neerijnen zijn onbekend

4. Behoefteraming huisvesting arbeidsmigranten in de regio Rivierenland

Om het geschatte aantal in de regio aanwezige EU-arbeidsmigranten te 'vertalen' naar een concrete huisvestingsopgave, wordt een redeneerlijn gebruikt, die uit gaat van de minimale schatting van 10.500 arbeidsmigranten. Naar rato van het inwonertal wordt die 'omgeslagen' over alle gemeenten. Het spreekt overigens voor zich dat andere aannames leiden tot andere uitkomsten! De redeneerlijn bestaat uit twee stappen, te weten een behoefte- en een behoefteteraming huisvesting arbeidsmigranten op basis van de:

1. huidige vervangingsbehoefte;
2. uitbreidingsbehoefte door economisch herstel.

4.1 Redeneerlijn: huidige vervangingsbehoefte

- a) Uitgangspunt: 10.500 arbeidsmigranten in de regio Rivierenland;
- b) Uit de 'Evaluatie beleidshandreiking 2008' blijkt dat slechts één gemeente in de regio een actief handhavingsbeleid voert. 'Voorkomende situaties worden gedoogd en er wordt alleen opgetreden bij klachten en onveilige situaties (p24)'. Dat past in een breder landelijk beeld. Ervaringscijfers leren dat ca. 50% van de arbeidsmigranten goed (d.w.z. volgens de geldende regels¹⁸) is gehuisvest. Voor de regio Rivierenland betekent dit dat 5.250 arbeidsmigranten *niet* goed zijn gehuisvest. Dat vraagt dus extra aandacht voor deze 5.250 huisvestingsplaatsen;
- c) Stel: 50% van 5.250 verblijfplaatsen is legaliseerbaar. Dan is er nog behoefte aan 2.625 vervangende huisvestingsplaatsen. In tabel 8 staat in de kolom 'vervangingsbehoefte' weergegeven wat het betekent als deze evenredig wordt omgeslagen over alle gemeenten in de regio Rivierenland.

Tabel 8: evenredige verdeling huisvestingsopgave naar inwonertal Rivierenland-gemeenten op basis van een beredeneerde opgave van de huidige vervangingsbehoefte (incl. stand van zaken per gemeente)

gemeente	inwoner aantal	vervangings behoefte (in huisvestings plaatsen)	input gemeente over bestaande huisvesting
Buren	25.939	267	-
Culemborg	27.681	285	-
Druten	18.203	187	-
Geldermalsen	26.240	270	-
Lingewaal	11.007	113	-
Maasdriel	24.092	248	239 bestaande locaties, gemiddeld 5 per locatie. De meeste locaties worden illegaal gebruikt, waardoor geen controle op normen heeft plaatsgevonden.
Neder-Betuwe	22.593	233	2 bestaande locaties: 1) Spijkerstraat 1, Echteld (logiesgebouw, speciaal voor seizoensarbeiders, 60 plaatsen); 2). Ambtseseweg 1, Kesteren (logiesgebouw + vakantiehuisjes, 9 plaatsen) Voor de logiesgebouwen zijn vergunningen afgegeven; deze voldoen aan de huidige normen Er is onvoldoende zicht op het voldoen aan de huidige normen van in gebruik zijnde woonverblijven op campings (vakantiehuisjes). Er zijn woonverblijven (veelal op campings) die in de regel als veilig worden beschouwd.
Neerijnen ¹⁹	12.022	124	58 bestaande locaties, totaal 425 plaatsen. Alle locaties voldoen aan de huidige normen
Tiel	41.751	430	-
West Maas en Waal	18.410	190	-
Zaltbommel	26.953	278	Groot gedeelte is gehuisvest bij het bedrijf zelf. Maar er wordt ook gewoon in woningen etc.
<i>totaal</i>	<i>254.891</i>	<i>2.625</i>	

¹⁸ D.w.z. conform uniforme huisvestingsnorm, Bouwbesluit, bestemmingsplan en voorzien van de benodigde vergunningen

¹⁹ Gegevens van de gemeente Neerijnen zijn onbekend

4.2 Redeneerlijn: uitbreidingsbehoefte door economisch herstel

- d) Prognoses geven bij economisch herstel een toename van het aantal arbeidsmigranten. Stel nu twee scenario's voor. Scenario 1: bij economische laagconjunctuur vindt 15% van de toename plaats. Scenario 2: bij economische midden/hogconjunctuur vindt 35% van de toename plaats. Het vervolg van de redeneerlijn ziet er dan als volgt uit:

Tabel 9: redeneerlijn, uitbreidingsbehoefte door economisch herstel

vervolg redeneerlijn	scenario 1: verwachte economische laagconjunctuur, 15% groei aantal arbeidsmigranten	scenario 2: verwachte economische midden/hogconjunctuur, 35% groei aantal arbeidsmigranten
1. behoefte aantal extra huisvestingsplaatsen op basis van economische aanwas	1.575	3.675
2. aantal huisvestingsplaatsen per 1.000 inwoners (bij het gelijkmatig 'omslaan' over alle 254.891 inwoners die de regio Rivierenland telt)	6,2	14,4

Onderstaande tabel geeft op basis van deze redeneerlijn (kolommen scenario 1 en 2) weer hoe een evenredige verdeling van de huisvestingsopgave in de regio Rivierenland eruit kan zien. Aangezien een toenemend aantal gemeenten actief is met het in beeld brengen en/of controleren en vergunnen van de huidige door arbeidsmigranten gebruikte woningvoorraad, staat in de rechterkolom de stand van zaken per gemeente weergegeven. Daarbij past wel de kanttekening dat er over het algemeen veel 'onder de radar' van de gemeente blijft.

Tabel 10: evenredige verdeling huisvestingsopgave naar inwonertal van Rivierenland- gemeenten op basis van een beredeneerde opgave van de uitbreidingsbehoefte door economisch herstel (scenario 1: 15% en scenario 2: 35% groei aantal arbeidsmigranten) incl. stand van zaken per gemeente

gemeente	vervangingsbeh.	scenario 1: uitbreidingsbehoefte o.b.v. ec. laagconjunctuur	scenario 2: uitbreidingsbehoefte o.b.v. ec. midden/hogconjunctuur	input gemeente over projecten in voorbereiding
Buren	267	160	374	-
Culemborg	285	171	399	-
Druten	187	112	263	-
Geldermalsen	270	162	378	-
Lingewaal	113	68	159	-
Maasdriel	248	149	347	1 locatie, 20 plaatsen
Neder-Betuwe	233	140	326	0
Neerijnen ²⁰	124	74	173	2 locaties, ongeveer 15 plaatsen
Tiel	430	258	602	-
West Maas en Waal	190	114	265	-
Zaltbommel	278	167	389	-
<i>totaal</i>	<i>2.625</i>	<i>1.575</i>	<i>3.675</i>	

²⁰ Gegevens van de gemeente Neerijnen zijn onbekend

Let op:

- De schattingen van de huidige vervangingsbehoefte lijken aan de voorzichtige kant.
- Als het gaat om de verwachte uitbreidingsbehoefte door economisch herstel, moeten bovenstaande cijfers met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. Binnen de populatie 'arbeidsmigranten' kan immers een segmentatie worden gemaakt naar woonbehoefte. Zo zullen seizoensmigranten doorgaans opteren voor snelle en toegankelijke vormen van flexwonen. Expats daarentegen zullen zich eerder richten op het duurdere woningmarktsegment. Het is aan individuele gemeenten de juiste 'bril' op te zetten bij het interpreteren van de cijfers over verwachte uitbreidingsbehoefte.

5. Bronnen

- Aantallen geregistreerde en niet-geregistreerde burgers uit MOE-landen die in Nederland verblijven, Rapportage schattingen 2009 en 2010, Van der Heijden, Universiteit Utrecht, 2013
- Arbeidsmigratie in het Stadsgewest Haaglanden, Panteia/EIM, 2012
- Databank provincie Gelderland, bron: <http://www.gelderland.databank.nl/>
- 'Huisvesting arbeidsmigranten', Evaluatie beleidshandreiking 2008, HAS KennisTransfer en regio Rivierenland, 's-Hertogenbosch, 12 juni 2012
- Kadernota en plan van aanpak huisvesting tijdelijke buitenlandse werknemers Gemeente Maasdriel en Zaltbommel, 2009
- Quick Scan aantal arbeidsmigranten in Holland Rijnland 2012, Huiswerk Advies en Projecten, 2013
- Toolkit 'Inschatting aantal EU-migranten op gemeentelijk nivo' handvatten voor gemeenten, CBS, in opdracht van Ministerie van BZK, VNG, Aedes, werkgevers- en werknemersorganisaties, 2012

Genoemde bronnen zijn te raadplegen op de website van het Expertisecentrum Flexwonen voor arbeidsmigranten: www.flexwonenarbeidsmigranten.nl

BIJLAGE 1

Berekening totaal aantal in de GBA ingeschreven EU-arbeidsmigranten in 2010 en 2013

- Om een goede schatting te kunnen maken over het totaal aantal arbeidsmigranten over de periode 2010-2013, is inzicht in alle gemeentelijke GBA-inschrijvingen over genoemde jaren noodzakelijk.
- Echter, de gemeenten Geldermalsen, Neerijnen en Tiel (G,N,T) konden alleen cijfers over de actuele stand van zaken geven (augustus/september 2014) leveren. Om toch tot een goede inschatting te komen over de jaren 2010 en 2013 is de volgende bewerking uitgevoerd.
- In eerste instantie is het aantal in de GBA ingeschreven arbeidsmigranten in 2010 en 2013 bepaald, exclusief genoemde drie gemeenten (zie rij totaal excl. GNT). De stijging van het aantal arbeidsmigranten bleek in deze periode (2008/1335)* 100-100 = 50%
- Vervolgens zijn de cijfers van de gemeenten Geldermalsen, Neerijnen en Tiel opgenomen over het jaar 2013. Hierbij is aangenomen dat het aantal arbeidsmigranten op de peildatum van 31 december 2013 gelijk was aan de door de drie gemeenten aangeleverde stand van zaken.
- Tot slot is op basis van het totaal aantal GBA inschrijvingen over 2013 en de eerder geconstateerde stijging van 50% 'teruggerekend' hoe het aantal in de GBA ingeschreven arbeidsmigranten in 2010 eruit zag.

Overzicht aantal in de GBA ingeschreven EU-arbeidsmigranten in 2010-2013

gemeente	MOE 2010	ZE 2010	TOT 2010	MOE 2013	ZE 2013	TOT 2013
Buren	150	22	172	222	31	253
Culemborg	35	12	47	35	12	47
Druuten	48	23	71	65	29	94
<i>Geldermalsen</i>	<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	127	34	161
Lingewaal	35	21	56	66	35	101
Maasdriel	496	42	538	704	48	752
Neder-Betuwe	113	24	137	148	19	167
<i>Neerijnen</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>	333	141	474
<i>Tiel</i>	<i>g</i>	<i>h</i>	<i>i</i>	498	221	719
West Maas en Waal	75	21	96	156	25	181
Zaltbommel	175	43	218	370	43	413
<i>Totaal excl. G,N,T</i>	<i>1.127</i>	<i>208</i>	<i>1.335</i>	<i>1.766</i>	<i>242</i>	<i>2.008</i>
<i>Totaal incl. G,N,T</i>	<i>1.811</i>	<i>424</i>	<i>2.235</i>	<i>2.724</i>	<i>638</i>	<i>3.362</i>

G,N,T = gemeenten Geldermalsen, Neerijnen

BIJLAGE 2

Overzicht in de UWV-polisadministratie geregistreerde EU-arbeidsmigranten 2011-2012

gemeente	MOE	ZE	TOT 2011	MOE	ZE	TOT 2012
Buren	100	0	100	100	0	100
Culemborg	0	0	0	0	0	0
Druten	100	0	100	0	0	0
Geldermalsen	500	0	500	600	0	600
Lingewaal	0	0	0	0	0	0
Maasdriel	800	0	800	800	0	800
Neder-Betuwe	100	0	100	200	0	200
Neerijnen	300	0	300	400	0	400
Tiel	600	0	600	600	0	600
West Maas en Waal	100	0	100	100	0	100
Zaltbommel	200	0	200	200	0	200
<i>totaal</i>	<i>2.800</i>	<i>0</i>	<i>2.800</i>	<i>3.000</i>	<i>0</i>	<i>3.000</i>

MOE = MOE-landers (arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa)

ZE = ZE-landers (arbeidsmigranten uit Zuid-Europa)

BIJLAGE 3

Schatting arbeidsbehoefte van de primaire agrarische sector in de regio Rivierenland, 2010

	Fruit	Glasgroente	Sierteelt	Boomteelt	Paddenstoelen	Totaal
Buren	1.343	3	0	47	0	1.393
Geldermalsen	1.012	3	2	5	8	1.030
Neerijnen	884	35	28	3	5	955
Maasdriel	435	14	19	1	434	903
Neder-Betuwe	471	1	2	209	0	683
Zaltbommel	407	18	168	4	2	599
West Maas en Waal	427	2	1	10	9	449
Tiel	418	1	0	5	0	424
Druten	165	1	2	6	0	174
Lingewaal	112	0	0	1	0	113
Culemborg	33	0	0	0	0	33
<i>Totaal</i>	<i>5.704</i>	<i>78</i>	<i>222</i>	<i>290</i>	<i>458</i>	<i>6.752</i>

bron: Huisvesting arbeidsmigranten', Evaluatie beleidshandreiking 2008

BIJLAGE 4

GBA-inschrijvingen per gemeente over de periode 2010-2013²¹

gemeente Buren

herkomstgroepering	Totaal 2010	Totaal 2011	Totaal 2012	Totaal 2013
<i>Midden- en Oost europa</i>				
Bulgarije	2	0		5
Estland	1	1		0
Hongarije	15	14		17
Letland	4	3		3
Litouwen	5	5		4
Polen	110	123		180
Roemenië	9	11		10
Slovenië	0	0		0
voormalig Tsjecho-Slowakije	4	3		3
<i>subtotaal</i>	150	160	155	222
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland	2	2		5
Italië	14	14		13
Portugal	1	2		4
Spanje	5	9		9
<i>subtotaal</i>	22	27	15	31
totaal	172	187	170	253

²¹ peildata 31 december

gemeente Culemborg

herkomstgroepering	Totaal 2010	Totaal 2011	Totaal 2012	Totaal 2013
<i>Midden- en Oost europa</i>				
Bulgarije	3	1		3
Estland	0	0		0
Hongarije	3	3		3
Letland	1	1		1
Litouwen	0	0		0
Polen	19	12		19
Roemenië	6	5		6
Slovenië	0	0		0
voormalig Tsjecho-Slowakije	3	3		3
<i>subtotaal</i>	35	25	140	35
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland	4	4		4
Italië	2	2		2
Portugal	0	0		0
Spanje	6	3		6
<i>subtotaal</i>	12	9	60	12
totaal	47	34	200	47

gemeente Druten

herkomstgroepering	Totaal 2010	Totaal 2011	Totaal 2012	Totaal 2013
<i>Midden- en Oost europa</i>				
Bulgarije	2	2		2
Estland	0			
Hongarije	2	2		3
Letland	0			1
Litouwen	0			
Polen	33	39		45
Roemenië	7	7		7
Slovenië	0			
voormalig Tsjecho-Slowakije	4	4		7
<i>subtotaal</i>	48	54	80	65
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland	6	8		10
Italië	9	10		10
Portugal	4	4		5
Spanje	4	4		4
<i>subtotaal</i>	23		15	29
totaal	71	80	95	94

gemeente Geldermalsen

herkomstgroepering	Totaal 2010	Totaal 2011	Totaal 2012	Totaal 2013
<i>Midden- en Oost europa</i>				
Bulgarije				1
Estland				0
Hongarije				15
Letland				0
Litouwen				0
Polen				105
Roemenië				2
Slovenië				1
voormalig Tsjecho-Slowakije				3
<i>subtotaal</i>			115	127
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland				8
Italië				7
Portugal				12
Spanje				7
<i>subtotaal</i>			50	34
totaal			165	161

De gemeente Geldermalsen kon alleen de stand van zaken leveren per 9-9-2014

gemeente Lingewaal

herkomstgroepering	Totaal 2010	Totaal 2011	Totaal 2012	Totaal 2013
<i>Midden- en Oost europa</i>				
Bulgarije	1	1		0
Estland	0	0		0
Hongarije	3	6		6
Letland	1	1		1
Litouwen	0	0		0
Polen	22	23		52
Roemenië	5	5		5
Slovenië	0	0		0
voormalig Tsjecho-Slowakije	3	2		2
<i>subtotaal</i>	35	38	45	66
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland	8	8		11
Italië	7	8		9
Portugal	3	3		3
Spanje	3	3		12
<i>subtotaal</i>	21	22	15	35
totaal	56	60	60	101

gemeente Maasdriel

herkomstgroepering	Totaal 2010	Totaal 2011	Totaal 2012	Totaal 2013
<i>Midden- en Oost europa</i>				
Bulgarije	4	5	9	9
Estland	0	0	0	0
Hongarije	18	20	24	22
Letland	4	5	4	3
Litouwen	7	4	8	8
Polen	429	446	490	622
Roemenië	13	12	12	12
Slovenië	0	0	0	0
voormalig Tsjecho-Slowakije	21	24	24	28
<i>subtotaal</i>	496	516	571	704
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland	3	3	6	6
Italië	22	23	25	26
Portugal	5	4	4	4
Spanje	12	14	14	12
<i>subtotaal</i>	42	44	49	48
totaal	538	560	620	752

gemeente Neder Betuwe

herkomstgroepering	Totaal 2010	Totaal 2011	Totaal 2012	Totaal 2013
<i>Midden- en Oost europa</i>				
Bulgarije	1	0		2
Estland	0	0		0
Hongarije	11	7		7
Letland	0	0		0
Litouwen	0	0		4
Polen	78	93		111
Roemenië	15	15		16
Slovenië	0	0		0
voormalig Tsjecho-Slowakije	8	8		8
<i>subtotaal</i>	113	123	120	148
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland	5	4		6
Italië	12	12		11
Portugal	1	0		1
Spanje	6	2		1
<i>subtotaal</i>	24	18	10	19
totaal	137	141	130	167

gemeente Neerijnen

herkomstgroepering	Totaal 2010	Totaal 2011	Totaal 2012	Totaal 2013
<i>Midden- en Oost europa</i>				
Bulgarije				53
Estland				
Hongarije				61
Letland				
Litouwen				46
Polen				72
Roemenië				74
Slovenië				
voormalig Tsjecho-Slowakije				27
<i>subtotaal</i>			95	333
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland				
Italië				64
Portugal				
Spanje				77
<i>subtotaal</i>			5	141
totaal			100	474

De gemeente Neerijnen kon alleen de stand van zaken leveren (per 16-9-2014)

gemeente Tiel

herkomstgroepering	Totaal 2010	Totaal 2011	Totaal 2012	Totaal 2013
<i>Midden- en Oost europa</i>				
Bulgarije				8
Estland				3
Hongarije				23
Letland				11
Litouwen				1
Polen				386
Roemenië				54
Slovenië				2
voormalig Tsjecho-Slowakije				10
<i>subtotaal</i>			390	498
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland				58
Italië				54
Portugal				47
Spanje				62
<i>subtotaal</i>			100	221
totaal			490	719

De gemeente Tiel kon alleen de stand van zaken leveren (per 24-7-2014)

gemeente West Maas en Waal

herkomstgroepering	Totaal 2010	Totaal 2011	Totaal 2012	Totaal 2013
<i>Midden- en Oost europa</i>				
Bulgarije	3	3		2
Estland	0	0		0
Hongarije	3	2		8
Letland	3	5		1
Litouwen	3	3		3
Polen	60	65		137
Roemenië	2	2		3
Slovenië	0	1		1
voormalig Tsjecho-Slowakije	1	1		1
<i>subtotaal</i>	75	82	115	156
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland	11	12		13
Italië	1	1		3
Portugal	2	2		2
Spanje	7	6		7
<i>subtotaal</i>	21	21	10	25
totaal	96	103	125	181

gemeente Zaltbommel

herkomstgroepering	Totaal 2010	Totaal 2011	Totaal 2012	Totaal 2013
<i>Midden- en Oost europa</i>				
Bulgarije	4	4		6
Estland	0			
Hongarije	3	4		7
Letland	0			3
Litouwen	0			3
Polen	153	194		335
Roemenië	14	15		13
Slovenië	0			
voormalig Tsjecho-Slowakije	1	2		3
<i>subtotaal</i>	175	219	305	370
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland	1	1		1
Italië	20	21		18
Portugal	6	6		6
Spanje	16	16		18
<i>subtotaal</i>	43	44	40	43
totaal	218	263	345	413